

Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945

A karhatalom közigazgatási szervezetek részéről történő igénybevétele valószínűleg az állam létével egyidős. Az a neoliberais dogma, mely szerint a haderőt a rendvédelme érdekében nem szabad igénybe venni új keletű, csupán a rendszerváltás nyomán került felszínre Magyarországon. E jól hangzó dogmának azonban nem sok értelme van, hiszen a haderő és a rendvédelmi testületek ugyanazon kormány kompetenciába tartoznak. Felkészítés és felszerelés, valamint jogi szabályozás kérdése csupán, hogy a haderő vagy a rendvédelmi testületek kijelölt alakulatait teszik képessé egy-egy országban a karhatalmi teendők ellátására. Az azonban biztos, hogy a rendvédelmi szervezetekben kialakított karhatalmi alakulatok többletköltséget igényelnek, mert erre a célra külön csapatokat kell létrehozni. A haderőben viszont a meglévő csapatok közül lehet kijelölni, felkészíteni és felszerelni karhatalmi feladatok ellátására alakulatokat.

A vizsgált időszakban mindenki számára ugyanolyan evidencia volt, hogy a haderő az ország védelmét szolgálja mint az, hogy a haderőt a közhatóságok a közrend és a közbiztonság fenntartása érdekében végső esetben karhatalmi teendők ellátására igénybe vehetik. Sem Magyarországon sem pedig másutt nem tartották összeegyeztethetetlennek a haderő csapatainak karhatalmi igénybevételét a demokrácia, vagy éppen az alkotmányos monarchia szabályaival. Inkább arra fordítottak gondot, hogy a haderő karhatalmi igénybevételét megfelelő módon szabályozzák.

Hazánkban a karhatalmi teendők közül a haderő kivonására a rendszerváltás nyomán került sor. Akkor a fő érv az volt, hogy a haderő karhatalmi feladatköre pártállami csökevény, amely összeegyeztethetetlen a polgári demokráciával. Ez azonban nyilvánvalóan hazug érv, hiszen a polgári magyar állam időszakában bevett gyakorlat volt a haderő csapatainak karhatalmi célú igénybevétele, ezáltal pedig egyáltalán nem ingott meg a polgári magyar állam. A magyar pártállam csupán alkalmazta a polgári magyar állam működése során kialakult gyakorlatot. A magyar demokrácia számára átvehetetlen gyakorlatot tehát nem a haderő csapatainak karhatalmi alkalmazása jelentette, hanem a nem kellő szabályozottság.

Már a vizsgált időszak kezdetén gróf ANDRÁSSY Gyula¹ azzal érvelt a honvédség felállítása mellett, hogy a Magyar Királyságban a belső rend fenntartása érdekében feltétlenül szükség van katonai erőre, amely a közös hadsereg nem lehet. Abban az esetben tehát, ha a honvédség felállítására nem kerül sor, a tényleges hadsereg kettéosztásával kell a magyar hadsereget létrehozni.² Erre jogalapot a kiegyezési törvényben foglaltak szolgáltattak, nevezetesen „Az egész hadsereg és így a magyar hadsereg is, mint az összes hadsereg kiegészítő része”.³ Az uralkodó azonban nem kívánta megosztani a haderőt, egyben ragaszkodott a haderő feletti vezérleti, vezényleti és belső szervezeti jogköréhez.⁴ A helyzetet végül is a haderő átszervezése oldotta meg. A haderő átszervezésére alapvetően azért került sor, mert át kellett térni az általános hadkötelezettségre.⁵ Az 1868 végén elfogadott törvények szerint⁶ a „fegyveres erő” a „hadsereg”-ből (közös hadsereg), a „hadtengerészet”-ből, a „honvédség”-ből és a „népfölkelés”-ből állt, Ausztriában pedig a honvédségnek a „Landwehr” a népfelkelésnek a „Landstrum” felelt meg.⁷

A haderőről szóló kiegyezés körüli viták nem a haderő karhatalmi alkalmazásáról szóltak, azzal mindenki egyetértett. Az ördög azonban a részletekben rejtőzik, így a haderő csapatainak karhatalmi alkalmazása során kerültek felszínre azok a témák, melyeket rendezni kellett.

Eleink a vizsgált időszak kezdetén karhatalomnak tekintettek minden tevékenységet, amelyet fizikai kényszerítéssel, vagy annak közvetlen kilátásba helyezésével valósítottak meg a közigazgatás szervezetének a nevében. A polgári magyar rendvédelem kialakításának az időszakában, a kiegyezést követően azonban nem mindig állt kellően felkészített és felszerelt főképpen pedig kellő létszámú rendvédelmi erő a közigazgatási hatóságok rendelkezésére. Talán még ennél is fontosabb volt azonban, hogy a legkellemetlenebb feladatok, mint például a váltótörvényszéki végrehajtások, illetve az úrbéri peres ügyek végrehajtásai esetében a kényszerítő erőt — azaz a korabeli értelmezés szerinti karhatalmat — erőszerezettel igényelték a haderőtől. A karhatalom témakörében született első rendelet arról szólt, hogy karhatalmi segédletet akkor lehet kérni, illetve kapni a haderőtől ha a

közbiztonság veszélyben forgott. Magánjogi esetből származó bírói döntések kikényszerítése esetében nem a haderőt, hanem a rendvédelmi testületeket kellett igénybe venni.⁸

Melyek voltak ezek a rendvédelmi erők, amelyeket a közigazgatás karhatalmi teendők ellátása érdekében igénybe vehetett? Miből állt a kiegyezés nyomán kialakuló rendvédelmi struktúra? E kérdések megválaszolása két okból lehet érdekes. Egyrészt a korabeli magyar rendvédelmi modell testületeinek jellege magát a karhatalmi felhasználhatóságot is meghatározta. Másrészt pedig a polgári magyar állam rendvédelmi modelljének a rögzítése azért is fontos mivel — néhány módosítástól eltekintve — lényegében ma is ez a struktúra működik.

A polgári magyar állam rendvédelmi modellje két fő pilléren, a csendőrség és a rendőrség típusú rendvédelmi testületeken nyugodott. Ebből fakadóan a Magyar Királyság az úgynevezett kontinentális rendvédelmi modellbe tartozott, ellentétben az angolszász modellel, amely nem ismerte a csendőrség intézményét. A csendőr és a rendőr szavaink egyaránt a nyelvújítás eredményei. 1840-ben jelent meg először a rendőr szó törvényeinkben a mezei rendőrségről szóló jogszabályban, a csendőr kifejezés pedig az állam költségvetésről szóló 1873. évi törvényünkben fordult elő először. Korábban a csendőrséget — a francia gendarmerie kifejezés nyomán — zsandárság szóval illették.⁹

Eredetileg a municipálisok és a centralisták a reformkori közigazgatás fejlesztési vitájában a rendőrségeken nyugvó rendvédelmi modell aratott győzelmet. A kiegyezés nyomán ennek a bevezetésére került sor. Ez a rendőrségcentrikus modell azonban az 1870-es években látványosan megbukott, mivel egyedül a törvényhatósági jogú városok rendelkeztek olyan összegű bevétellel, amely lehetővé tette hatékony rendőrség létrehozását és működtetését. Mivel azonban a közrend és közbiztonság — vagy ahogyan a kortársak nevezték a közbátorság — a polgári fejlődés nem elhanyagolható feltétele volt, ezért a megbukott rendvédelmi modellt, más hatékonyabb modellel kellett felcserélni. Így került előtérbe a csendőrség intézménye. A csendőrség mint rendvédelmi szervezettípus Európa legrégebbi rendvédelmi szervezetei közé tartozik. A francia kutatók a szervezetet a XIII. századig vezetik vissza. Ekkor még Maréchaussée névre hallgatott és a haderőn belüli rendfenntartó szervezet volt. Fokozatosan terjedt ki a hatásköre a polgári lakosságra, a hadművelleti területeken túlra, az ország egész területére béke időszakban is. XVI. Lajos uralkodása idején kapta a testület a gendarmerie elnevezést. A testületet ugyan a francia polgári forradalom megszüntette, azonban hamar kiderült, hogy szükség van rá, ezért reorganizálták a szervezetet,¹⁰ Bonaparte NAPÓLEON pedig modernizálta a csendőrséget. A napóleoni császárság vonzáskörébe kerülő államokba exportált francia közigazgatási modell részeként került bevezetésre a csendőrség Európa számos országában. Bonaparte NAPÓLEON bukását követően azonban a csendőrséget nem oszlatták fel, hanem azon európai országokban is bevezették, ahol korábban ilyen szervezet még nem volt.¹¹ A XIX. században — a Brit-szigetek kivételével — Európa valamennyi országában működött csendőrség, még a Török-birodalomban is. A csendőrség azért vált népszerűvé, mert gyorsan, olcsón és tartósan volt képes rendet teremteni, illetve a rendet fenntartani ott, ahol a rendőrségek jóval nagyobb költséggel sem tudtak rendet létrehozni és fenntartani.

A Magyar Királyi Csendőrség létrehozása a harmadik kezdeményezés volt a csendőrség típusú rendvédelmi szervezet létrehozására Magyarországon. Már a reformkorban kísérletet tettek a főrendek a magyarországi csendőrség létesítésére. Gyűjtést is szerveztek a magyar csendőrség létrehozására. Kezdeményezésük azonban az uralkodó rokonszenvét nem nyerte el, így a csendőrség ügye elhalt.¹² A csendőrség intézménye Lombardián keresztül került be a HABSBURG-birodalomba. Lombardia ugyanis — amely hagyományosan HABSBURG tartomány volt — a napóleoni császárság vazallus államává vált, így ott is bevezették a csendőrséget. Miután azonban a tartomány visszakerült a HABSBURG-birodalomhoz, az eredményesen tevékenykedő szervezetet nem szüntették meg, hanem tovább működtették.¹³ A magyar forradalom és szabadságharc cári segédlettel megvalósított leverése után pedig a neoabszolutista birodalmi vezetés felismerte a csendőrség típusú rendvédelmi szervezetben rejlő lehetőséget, ezért — a lombardiai csendőrség mintájára — létrehozta a HABSBURG birodalmi csendőrséget.¹⁴

Ez azonban — bár a Kárpát-medencében is működött — nem volt magyar csendőrség, hanem a HABSBURG-birodalom csendőrsége volt. A kiegyezéssel — mint a magyarság

elnyomásában jeleskedő szervezetet — a birodalmi csendőrség magyarországi alakulatait a magyar kormány nem vette át. Az Osztrák Császárságban azonban a csendőrség tovább működött. A Magyar Királyságban a csendőrség intézménye egyedül Erdélyben és Horvátországban maradt fenn 1867 után is, mint a közös haderő alakulata. Ez a helyzet azonban ellentétes volt a kiegyezési törvényben foglaltakkal, mivel a rend fenntartása nem tartozott a közös ügyek közé. Végül is a magyar kormány — az ellenzék kitartó támadásait követően — a két csendőr ezredet átvette a közös hadseregtől 1876-ban. Az erdélyi csendőr ezred vált a Magyar Királyi Csendőrség kiindulási alapjává.¹⁵

A Magyar Királyi Csendőrséget 1881-ben törvényi úton hozták létre.¹⁶ A testület a Magyar Királyi Belügyminisztérium által — amely a szervezet irányítását látta el — a központi államhatalom felügyelete alatt állt. Katonailag szervezett őrtestület volt, azaz a személyi állomány tagjai katonai rangot viseltek, az alá- fölérendeltségi viszonyok katonaiak voltak, a testületi tagok a honvédelmi tárca kompetenciájába tartoztak, mivel személyükben katonának minősültek, őket a katonákra vonatkozó általános jogok illették meg, illetve kötelezettségek terhelték. A testület hatásköre — a városok kivételével — a teljes Magyar Királyság területére kiterjedt. A horvát csendőrség is a Magyar Királyi Csendőrség részét alkotta, bár abban autonóm módon működött. Az Osztrák-Magyar Monarchiában — a horvát csendőrséget nem számítva önálló csendőrségnek — három csendőrség működött, az Osztrák Császárság csendőrsége, a Magyar Királyság csendőrsége és Bosznia-Hercegovina csendőrsége.¹⁷

A Magyar Királyi Csendőrség létszáma 12 000 fő volt a dualizmus időszakában és a trianoni békediktátum által megcsonkított Magyar Királyságban is. A terület-visszacsatolások nyomán a szervezet létszámát 22 000 főre növelték. A megalakulás és az I. világháború éveit leszámítva 90 % körüli büntetőrendészeti mutatóval működött a testület. Ehhez hasonló kiváló eredményt azóta sem tudott egyetlen magyar rendvédelmi szervezet sem létrehozni.¹⁸ A dualizmus időszakában az egyetlen magyar testület volt, amely a személyi állomány felkészítettségéből és felszereltségéből valamint a testület vezetésének a jellegéből fakadóan alkalmas volt csapaterős karhatalmi feladatok ellátására. A Magyar Királyi Csendőrséget azonban elsősorban kisebb létszámot igénylő karhatalmi teendők teljesítésére vették igénybe, mivel a testület személyi állománya kis létszámú őrsőkön és nagy területen szétszórva diszlokált. Ebből fakadóan pedig nehézséget okozott a nagyobb létszám összevonása.¹⁹ Az I. világháború után a Duna-Tisza közén hoztak létre vezénylés útján zászlóalj erejű csendőrségi öszszpontosítást. A gyanútlan csendőröket azonban az éj leple alatt a Tanácsköztársaság terror alakulatai meglepték, lefegyverezték, a személyi állományt pedig hazaküldték.

Karhatalmi célzattal a Magyar Királyi Csendőrségen belül erőkoncentrációt a II. világháború időszakában hoztak létre. Ekkor — a II. világháború ezirányú tapasztalatait használva — hozták létre a galántai csendőr zászlóaljat, elsősorban a diverziós tevékenység felszámolása érdekében. A zászlóalj személyi állománya — a tisztek és az altisztek kivételével — sorozott állományból állt.²⁰

A Magyar Királyi Csendőrség fennállása során több szolgálati szabályzat követte egymást.²¹ A legutolsó csendőrségi szolgálati szabályzatot Magyarországon 1941-ben adták ki „*Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára*” címmel.²²

*A Magyar Királyi Állami Rendőrség*²³, majd — az 1931. évi átszervezés nyomán — a Magyar Királyi Rendőrség²⁴ volt a magyar rendvédelem második pillér szervezete. Ez a helyzet azonban csak a magyarországi rendőrségek 1919-1921 között megvalósult államosítása nyomán jött létre. Addig a magyar rendőrségek lényegében alkalmatlanok voltak csapaterős karhatalmi feladatok ellátására, bár a fővárosi rendőrség és néhány nagyobb vidéki városi rendőrség rendelkezett olyan létszámmal, amely már lehetővé tehetné volna karhatalmi alakulat kiállítását. Az állami rendőrségek — azaz a fővárosi rendőrség²⁵, a határrendőrség²⁶ és a fiukei rendőrség²⁷ — kivételével azonban a városi rendőrségek személyi állományának a fegyverzetébe tarka volt, mivel a rendőrök fegyverüket önállóan szerezték be. A fegyverzet egységesítéséhez hasonló helyzet a magyarországi rendőrségeknél akkor állt elő, amikor a Magyar Királyi Csendőrségnél a forgópisztolyokat Frommer-féle öntöltő marokfegyverekre cserélték. A forgópisztolyokat pedig — amelyek használható, jó állapotban voltak — kedvezményesen áron felajánlották a rendőrségek személyi állománya számára, akik éltek is a kedvező beszerzés

lehetőségével.²⁸ A rendőrségek tagjaira nem volt jellemző a karabély birtoklása. A rendőri őrszemélyzet felkészültsége is meglehetősen tarka volt. Általában a városi rendőrségeket fenntartó városi elöljáróságok a rendőrségeik személyi állományának 1/5-ében határozták meg az analfabéták arányát. A rendőri őrszemélyzetek tekintetében nem volt egységes képzést biztosító tanfolyam mint a csendőrségnél. A rendőri őrszemélyzetek új tagjait idősebb járőrvezetővel osztották be szolgálatra. A bevonulást követően pedig — a mentori feladatkörre felkért, magasabb rangú és tapasztalt — testületi tag beszámoltatta az új rendőrt megmagyarázva, hogy mi a helyes és a helytelen eljárás. Ezt a beszámoltatást és annak értékelését addig folytatták, amíg az új rendőr kellő ismeretekre, illetve gyakorlatra szert tett. Ilyen felkészítettségű és fegyverzetű személyi állománnyal csapaterős karhatalmi feladatokat nem lehetett ellátni. A magyarországi rendőrségek csapaterős karhatalmi igénybevételét az is nehezítette, hogy az önkormányzati rendőrségek kompetenciája a város határáig terjedt.

Alapvetően változott meg a helyzet a rendőrségek államosításával. Ezzel létrejött a rendőrségen belül az egész országra kiterjedő egységes szakmai felkészítettség, egyenruházat, felszerelés és fegyverzet, valamint az államosított rendőrség hatásköre már kiterjedt valamennyi törvényhatósági jogú és rendezett tanácsú város területére. Az államosított rendőrség azonban polgári fegyveres őrtestület maradt, mivel a személyi állomány belső függelmi viszonyai a hivatalnoki kar szabályozásai szerint működtek. A rendőrök rendőri rangot viseltek, személyükben nem minősültek katonának, így nem is tartozhattak a honvédelmi tárca kompetenciájába, a katonákra vonatkozó általános kötelezettségek, illetve jogosultságok a rendőröket nem terheltek, illetve nem illették meg.²⁹ A testület karhatalmi feladatok ellátását biztosító képességei gyarapodtak ugyan, azonban külön a karhatalmi teendők végzésére specializált szervezeti egységet csak a fővárosban hoztak létre. A fővárosi rendőrség karhatalmi alakulatát. A Mosonyi utcai laktanyába telepítették. Ez az alakulat a rendőrségek államosításakor jött létre, a személyi állományának a legénységi részét kezdetben naponta vezényelték a kerületi kapitányságoktól. 1932. I. 8-án hozták létre — a magyarországi rendőrségek történetében első ízben — állandó személyi állománnyal rendelkező karhatalmi alakulatként a karhatalmi századot. A karhatalmi századot továbbfejlesztették, így jött létre a karhatalmi zászlóalj 1934. IV. 16-án. A dualizmus kori rendőrségek és a két világháború közötti Magyar Királyság rendőrségének a létszáma is mintegy 12 000 fő volt — a Magyar Királyi Csendőrség létszámához hasonlóan — a terület-visszacsatolások után pedig a rendőrségi létszám is 22 000 főre nőtt.³⁰

A Magyar Királyi Pénzügyőrség (1867-1945) a magyar rendvédelmi testületek részét képezte, amely a karhatalmi teendők ellátásában nem kapott szerepet, bár az egységes képzése ruházata, felszereltsége és fegyverzete — amely a legénység esetében a karabélyt is magába foglalta — és irányítása, valamint az ország teljes területére kiterjedő hatásköre biztosított volt. A testület tagjait azonban nem készítették fel csapaterős karhatalmi teendők ellátására, ilyen jellegű hatáskörrel a szervezetet nem ruházták fel és a csekély létszámú mintegy 3 000 fős testület személyi állománya — apró szervezeti egységekre bontva — szétszórtan helyezkedett el az országban.³¹

A büntetés-végrehajtási szervezet (1867-1945) személyi állománya a büntetés-végrehajtási intézetekhez tapadt. Szakirányú felkészítetlenségük, felszereltségük jellege, a testület jogosultságainak szabályozottsága, a büntetés-végrehajtási intézetekhez szorosan kapcsolódó alkalmazásuk miatt a testület személyi állománya csapaterős karhatalmi feladatok ellátására alkalmatlan volt.³²

A Magyar Királyi Koronaőrség (1867-1945), a Magyar Királyi Képviselőházi Őrség (1912-1945) és a testőrségek azaz a dualizmus kori Magyar Királyi Nemesi Testőrség és az 1904-ben felállított Magyar Királyi Darabonttestőrség, majd a két magyar testőrség maradványaiból létrehozott Magyar Királyi Testőrség (1920-1945) csapaterős karhatalmi feladatok ellátásába való bevonásának a gondolata fel sem merült. Valamennyi testület személyi állományának a létszáma — az 1940-es évek testőrségét leszámítva — 100 fő alatti volt.³³

A két világháború közötti időszakban a magyar rendvédelmi modell gyarapodott a Magyar Királyi Vámőrség (1921-1932)³⁴ és utódszervezete a Magyar Királyi Határőrség (1932-1938)³⁵, valamint a Magyar Királyi Folyamőrség (1921-1939)³⁶ testületeivel. Ezen testületeknek azonban — a legális rendvédelmi feladatkörük mellett, amely lényegében a

rejtett feladataik fedését szolgálta — a fő feladatuk a trianoni békediktátum káros hatásainak az enyhítése alkotta, azaz a katonai erő rejtése képezte.³⁷ Ebből fakadóan nem volt célszerű e testületekre csapaterős karhatalmi teendők ellátását bízni, különösen nem 1928-ig az ANTANT Szövetségközi Ellenőrző Bizottsága magyarországi működéséig. A fegyverkezési egyenjogúság visszanyerése után létrehozott 1939. évi honvédelmi törvény³⁸ következtében a Magyar Királyi Honvédségbe Magyar Királyi Honvéd Folyamérők és Magyar Királyi Honvéd Határvadászok elnevezéssel, csapatnemenként visszaintegrált folyamórségre és határorrségre pedig a Magyar Királyi Honvédségre vonatkozó karhatalmi szabályozás volt érvényben.

A polgári magyar állam rendvédelmi testületei közül tehát nem mindegyik szervezet volt alkalmas csapaterős karhatalmi teendők ellátására. A karhatalom fogalmának tartalma is formálódott a polgári magyar állam időszakában. Ezen változások nyomán alakult — az igényekből, azok teljesíthetőségéből és a költségekből fakadóan — a tevékenység szabályozása. Mint minden tevékenységnek a karhatalmi teendőknek is voltak azonban gyenge pontjai.

A karhatalom igénybevétele neuralgikus részének bizonyult a költségtérítés. A kiegyezési törvényben foglaltak szerint ugyanis az Osztrák-Magyar Monarchia két társországa az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság fedezte — a mindenkor kvóta arányában — a haderő költségeit. A kvóta a két társország gazdaságának az egymáshoz viszonyított arányát jelölte. A haderő nem rendelkezett kompetenciával a polgári közigazgatás területén. A kiképzést és a harckészültséget pedig nyilvánvalóan zavarták a közigazgatás karhatalmi erők igénybevitelére irányuló nem ritka kéréseinek a teljesítései. Ezért teljes joggal igyekezett az állam működését veszélyeztető esetekre redukálni a karhatalmi kirendeléseket a véderő vezetése. Ezzel szemben pedig a Magyar Királyság közigazgatása és a bíróságok nehezen értelmezték azt a helyzetet, hogy a magyar állam költségvetéséből is fenntartott haderőt miért nem lehet karhatalmi feladatok teljesítésére is igénybe venni, hiszen a haderő személyi állománya felkészítettsége és felszereltsége tekintetében karhatalmi teendők ellátására alkalmas volt. Ebben a helyzetben törvényszerű volt, hogy a magyar állam rendeletben szabályozta a karhatalmi költségek térítését. E szerint a magyar állam részéről a haderőtől igényelt karhatalmi tevékenység költségeit az igazságügyi tárca előlegezte meg, végső soron azonban arra az állami hatóságra, vagy magánszférába tartozó szervezetre kívánták hárítani a költségeket, amelyek miatt a karhatalom igénybevétele szükségessé vált.³⁹

Nyilvánvalóvá vált, hogy különbséget kell tenni a nagyobb létszámú karhatalmi erő — a korabeli értelmezés szerint két-három járás pandúrjainak a létszámát meghaladó előerő bevetésének — alkalmazása és a kisebb létszámú előerőt igénylő karhatalmi feladat ellátása között. A csekély létszámú erő igénylő karhatalmi teendőket „rendőri segélynek” nevezték. Rendőri segélyt pedig nem lehetett a haderőtől kérni. A közigazgatás és a bíróságok rendőri segélyért a magyarországi rendőrségekhez fordulhattak. Amennyiben pedig a rendőri segély mérvét meghaladó karhatalom alkalmazására mégis szükség volt, annak igényét az alispánon keresztül lehetett a haderőhöz eljuttatni.⁴⁰ A kirendelt karhatalom költségtérítése tekintetében pedig a honvédelmi miniszter közreleletben határozta meg a kirendelt karhatalom elszámolható napi költségét / fő összegben.⁴¹

A karhatalom alkalmazására először magyar nyelvű átfogó szabályozás 1876-ban jelent meg.⁴² Ezt követően mintegy tízévente újraszabályozták a témát. Az újraszabályozások alkalmával alapvetően nem változtattak a kialakult gyakorlaton, hanem a keletkezett tapasztalatokkal gazdagították a szabályozást.⁴³ A témakör átfogó újraszabályozására 1918-ban került sor. E szabályozás elsősorban azért jött létre, hogy az öszirózsás forradalom nyomán módosult közhatalmi intézmények és rendvédelmi testületek helye és szerepe egyértelművé váljék a karhatalom igénybevétele területén.⁴⁴ A magyarországi Tanácsköztársaság után a témakört először 1924-ben szabályozták átfogó módon, amely már tartalmazta a háború és a forradalmak tapasztalatait is.⁴⁵ Ez a szabályozás jóval részletesebb volt a dualizmus-koriaknál, azonban két év sem telt el máris kiadásra került az új szabályozás.⁴⁶ Ez azonban tartósan bizonyult, mivel újraszabályozásra legközelebb 1942-ben került sor, amely nyilvánvalóan tartalmazta a II. világháború során 1942-ig keletkezett

tapasztalatokat is.⁴⁷ Ez a szabályozás egyben a vizsgált időszakban a téma legrészletesebb és legsokoldalúbb szabályozása volt.

Összességében a polgári magyar állam időszakában — a korábbi gyakorlatnak megfelelően — csapaterős karhatalmi tevékenységet alapvetően a haderő alakulatai láttak el. Igénybevételük szabályozása — a keletkezett tapasztalatok nyomán — folyamatosan vált egyre részletesebbé. A szabályozások lényege — az alkalmazás hatékonyságának biztosítása mellett — a jogszerűség fenntartása volt. A polgári magyar állam időszakában fel sem merült annak a gondolata, hogy a véderő által teljesített csapaterős karhatalmi teendők az alkotmányos monarchia szellemiségével ellentétesek lettek volna. Nem is lehetett volna e tevékenységet a véderő kizárásával hatékonyan ellátni, hiszen a korabeli magyar rendvédelmi testületek egy része a karhatalmi teendő végzésére alkalmatlan volt. A karhatalmi feladatok ellátására alkalmas magyar rendvédelmi szervezetek is — a rendőri segély típusú teendők végzése mellett — elsősorban a kisebb létszámú csapaterős karhatalmi feladatok teljesítésére voltak képesek.

A karhatalom fogalma is változáson esett át, mivel kezdetben minden a rend fenntartása érdekében kifejtett tevékenységet karhatalomnak neveztek, ahol a fizikai kényszerítés vagy annak közvetlen lehetősége létrejött. Ebből fejlődött ki a rendőri segély és karhatalom különválása, majd a rendvédelmi testületek — döntően a Magyar Királyi Csendőrség — által megvalósított karhatalmi teendők és a haderő csapatai által végrehajtott karhatalmi cselekmények megkülönböztetése. A közbeszédben, a zsurnalisztikában azonban továbbra is fennmaradt a karhatalom gyűjtő fogalomként való használata, amelybe tartozónak tekintették a rendőri segélyt és a karhatalmi teendőket egyaránt.

A polgári magyar állam rendvédelmi modelljében nem alakult ki a karhatalmi teendők ellátására specializált szervezet. Ez alól kivételt a főváros jelentett, ahol a vizsgált 83 éves időszak utolsó 10 évében működött karhatalmi zászlóalj, illetve a II. világháború időszaka, amikor a Magyar Királyi Csendőrség kötelékében — a világháborús tapasztalatok nyomán sorozott állományú csendőri legénységgel — karhatalmi zászlóaljakat is létrehoztak.

A karhatalom felfogása és alkalmazhatósága egészen más szellemiséggel telítődött a magyar pártállam időszakában. A karhatalom tevékenységből szervezetté is vált. Először az ÁVH keretében állítottak fel országos hatáskörrel karhatalmi szervezetet. A puha diktatúra kiépülésével is fennmaradt a karhatalom önálló országos testületként, melyet 1972-ben oszlattak fel. A karhatalom önálló szervezatként való működtetése a rendszerváltás időszakában került ismét előtérbe, ekkor azonban már nem önálló országos szervezatként, hanem a magyar rendőrség e célra szervezett szervezeti egységének a felfejlesztése által, azonban továbbra is a rendőrség részeként. A változatos átkereszteléseket megélt rendőri szervezet a köztudatban „készenléti rendőrezred” elnevezéssel változatlanul a Kerepesi úti elhelyezéssel működik. E rendőri alakulatnak — számos és változatos más feladata mellett — az alapvető feladata az egész ország területére kiterjedően a csapaterős karhatalmi teendők ellátása, mivel a rendszerváltás során a magyar haderőt e tevékenységből kizárták.

A karhatalom tekintetében annak a politikai csoportosulásnak az akarata érvényesült a rendszerváltáskor, amely nem kívánt visszatérni a magyar hagyományokhoz, hanem szükségesnek tartotta a karhatalmi feladatkör ellátására szakosodott speciális alakulat működését országos hatáskörrel. Ezzel nyilvánvalóan a magyar rendőrség képessége gyarapodott, bár nem egyértelmű hogy a csapaterős karhatalmi tevékenység több tárca közötti felosztottságának a visszaállítása nem lett volna é racionálisabb megoldás. A polgári magyar állam gyakorlatától eltérő sajátos alternatíva ugyanis lényegében a pártállami diktatúra gyakorlatát vette át, természetesen „külföldi mintákra”, „szakszerűsége” és egyéb álcázó jellegű indokokra hivatkozva.

A magyar karhatalom elméleti és szervezeti fejlődését a továbbiakban nyilvánvalóan a magyar állam fejlődésének az iránya fogja megszabni. Ennek megfelelően fog alakulni a magyar rendvédelmi modell, illetve a véderő helye és szerepe is. Ezek függvényében változhatnak a magyar karhatalom szervezeti és működési szabályozásai. A változások valószínűsíthetőek, hiszen a globalizációval, a nemzetállamok elleni fellépésekkel olyan — korábban nem tapasztalt — helyzetek jönnek létre, amelyekre az államoknak a honvédelmi és rendvédelmi képességei alakítása által választ kell adniuk. Nyilvánvalóan egymásra kell

találniuk a magyar hagyományoknak és a nemzetközi tapasztalatoknak. Valószínűleg nem engedheti meg magának a magyar állam azt, hogy a magyar hagyományokat nélkülöző gyakorlat hátrányainak a terhét viselje. Az ilyen megoldás ugyanis bizonyára kiválóan illeszthető a divatos elvek némelyikéhez, azonban biztosan állítható, hogy nem kedvez a nemzeti érdekeinknek.

Jegyzetek:

¹ ANDRÁSSY Gyula gróf (Töketerebes, Zemplén vm. 1860. június. 30. — Budapest, 1929. június. 11.), belügy-minisztériumi államtitkár 1812. XI.20. — 1894.VI.10. , a király személye körüli miniszter 1894.VI.10. — 1895.I.15. , belügyminiszter 1906.IV.8. — 1910.I.17. , közös külügyminiszter 1918.X.24. — 1918. XI. 5. , a világ-háború utáni magyar tárgyalások delegációjának a vezetője.

BÖLÖNY: 8.p. + 30.p. + 48.p. + 86.p. + 155.p. + 193.p. + 210.p. + 258.p.

² GALÁNTAI: 102.p. + 107.p.

³ 1867/XII.tc.

⁴ GALÁNTAI: op.cit. 100-101.p.

⁵ ZACHAR: *Az osztrák-német liberális Alkotmánypárt és a politikai hatalom 1861-1881.* 37.p.

⁶ 1868/XI.tc. ; 1868/XII.tc. ; 1868/XIII.tc.

⁷ GALÁNTAI: op.cit. 100-111.p.

⁸ 1867 (VI. 22.) IM.r.

⁹ 1840/IX.tc. ; 1873/XXI.tc. ; REKTOR: 14.p.

¹⁰ ÖRY

¹¹ PRESZLY: 18.p.

¹² REKTOR: op.cit. 85-86.p.

¹³ Loc.cit. 44-48.p.

¹⁴ ZACHAR: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. 105-106.p.

¹⁵ CSAPÓ: 13-19.p.

¹⁶ 1881/II.tc. ; 1881/III.tc.

¹⁷ PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* 26-38.p.

¹⁸ PARÁDI: A csendőrség magyarországi története.

¹⁹ VEDŐ

²⁰ KAISER: 117-118.p.

²¹ SZUT-1881 ; SZUT-1887 ; SZUT-1903 ; SZUT-1912 ; SZUT-1927 ; SZUT-1941

²² SZUT-1941 op.cit.

²³ 5 047/1919. (X. 1.) ME.r.

²⁴ 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r.

²⁵ 1872/XXXVI.tc. ; 1881/XXI.tc.

²⁶ 1903/VIII.tc.

²⁷ 1916/XXXVII.tc.

²⁸ PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919.

²⁹ PARÁDI: A Magyar Királyság Rendőrségei 1920-1945.

³⁰ BORBÉLY — KAPY: 111-112.p.

³¹ PARÁDI: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914.

³² MEZEY

³³ PARÁDI: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában. ; BANGHA ; FAZAKAS — HEGEDŰS — HENNEL

³⁴ 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r. ; 114 440/1921.PM.r.

³⁵ HIM-HL.HM. eln. 1/a 1932/111 000.sz. 31/a-g.mellékletek

³⁶ 1922/XIV.tc. ; 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r.

³⁷ PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* 73-86.p.

³⁸ 1939/II.tc.

³⁹ 1 186/1873. (V. 9.) IM.kr.

⁴⁰ 8 405/1874. (IV. 18.) IM.kr.

⁴¹ 2 650/1874. (X. 25.) HM.kr.

⁴² 1962/1876. (VI. 13.) HM.kr.

⁴³ 4539/1886. (1887. I. 16.) HM.kr. ; 6707/1896. (X. 13.) HM.ut. ; 58 440/1896. (X. 29.) IM.r. ; 2245/1906. (III. 6.) HM.kr.

⁴⁴ 33 170/1918. (XII. 10.) HM.r. ; 33 899/1918. (XII. 26.) HM.r.

⁴⁵ 25 050/1923. (1924. I. 5.) HM.kr.

⁴⁶ 32/1925. (1926. IV. 15.) BM.r.

⁴⁷ 9301/1942. (IV. 14.) HM.kr.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:**MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- BANGHA (33.;) — BANGHA Ernő: *A Magyar Királyi Testőrség 1920-1944*. Budapest, 1990, Európa. 407 p. HU-ISBN 963 07 5215 8.
- BORBÉLY — KAPY (30.;) — BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941*. Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. 594 p.
- CSAPÓ (15.;) — CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914*. Pécs, 1999, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. 186 p. HU-ISBN 963 90 7940 5. /Pannónia Könyvek./ HU-ISSN 0237-4277.
- FAZAKAS — HEGEDŰS — HENNEL (33.;) — FAZAKAS László — HEGEDŰS Ernő — HENNEL Sándor: *A Szent Korona őrzése. A koronaőrök, a koronaőrség*. Budapest, 2002, Heraldika. 286 p. HU-ISBN 963 92 0402 1.
- GALÁNTAI (2.;4.;7.;) — GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918*. Budapest, 1985, Kossuth. 387 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.
- KAISER (20.;) — KAISER Ferenc: *A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között*. Pécs, 2002, Pro Pannónia Kiadó Alapítvány. 175 p. HU-ISBN 963 90 7982 0. /Pannónia Könyvek/ HU-ISSN 0237-4277.
- MEZEY (32.;) — MEZEY Barna: *A magyar polgári börtönügy kezdetei*. Budapest, 1995, Osiris. 230 p. HU-ISBN 963 83 8488 3. /Jogtörténeti Értekezések./ HU-ISSN 0134-0026.
- PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945*. (17.;) — PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945*. Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.
- PRESZLY (11.;) — PRESZLY Lóránd: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1919*. Budapest, 1920, Honvédelmi Sajtóvállalat. 142 p.
- REKTOR (9.;12.;13.;) — REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története*. Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 0 934214 01 8.
- ZACHAR (5.;) — ZACHAR József: *Az osztrák-német liberális Alkotmánypárt és a politikai hatalom 1861-1881*. Budapest, 1981, Akadémia Kiadó. 349 p. HU-ISBN 963 05 2614 X.

TANULMÁNYOK

- ÖRY (10.;) — ÖRY Károly: A Maréchaussée-től a Gendarmerie Nationale-ig. A Francia Csendőrség történeti előzményei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8.sz. 75-77.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól – Itálián és Ausztrián keresztül – Budapestig” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. (31.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIV.évf. (1989) 2.sz. 177-196.p. HU-ISSN 0017-6540.

- PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. (28.;) — PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI. évf. (2005) 13.sz. 97-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. március 19.-én, Párizsban hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A közbiztonság közös európai örökségünk” című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyság Rendőrségei 1920-1945. (29.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyság Rendőrségei 1920-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI. évf. (2005) 13.sz. 105-113.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A csendőrség magyarországi története. (18.;) — PARÁDI József: A csendőrség magyarországi története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVI.évf. (2009) 19.sz. 64-88.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. október 07.-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Másfél évtized nemzeti rendvédelem-történetünk kutatásának szolgálatában” című XIX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában. (33.;) — PARÁDI József: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 155-160.p. HU-ISSN 1216-6774.
- VEDÓ (19.;) — VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi tevékenységének szabályozása a dualizmus idején. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 31-32-33-34.sz. 170-184.p. HU-ISSN 1216-6774.
- ZACHAR: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. (14.;) — ZACHAR József: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8. sz. 105-109. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A napóleoni közbiztonsági örökség útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BIOGRÁFIÁK

- BÖLÖNY (1.;) — BÖLÖNY József: *Magyarország kormányai 1848-1975*. Budapest, 1978, Akadémia. 328 p. HU-ISBN 963 05 1242 v. /A Magyar Országos Levéltár Kiadványai, IV. – Levéltár- és történeti forrásdokumentumok, 2./ HU-ISSN 0441-4985.

KÉZIRATOK

- PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941*. (37.;) — PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920-1941*. Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1990. 264 p. +562 p. melléklet.

LEVÉL-IRAT ÉS DOKUMENTUMTÁRAK

- HIM-HL.HM. (35.;) — Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténeti Levéltár Honvédelmi Minisztériumi iratok convolutuma.

SZABÁLYZATOK

- SZUT-1881
(21.;) — *Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1881, Pesti Könyvnyomda. 191 p.
- SZUT-1887
(21.;) — *Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1887, Központi Községi Nyomda. 224 p. (Az 1887. évi kiadás utánnyomása megjelent 1888-ban és 1898-ban a Pesti Könyvnyomda kiadásában. „Szabályzat II. szolgálati utasítás. Általános rész.” Című fejezeteit átirták, melyet kiegészítésként a meglévő kiadványhoz 1900-ban a Pesti Könyvnyomda adott ki 111-155 oldal terjedelemmel, így a „Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára” című szolgálati könyv terjedelme 361 oldalra nőtt.)
- SZUT-1903
(21.;) — *Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1903, s.n. 78 p.
- SZUT-1912
(21.;) — *Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1912, Várnay és Fia Municipia Kiadó Hivatal. 384 p.
- SZUT-1927
(21.;) — *Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1927, Pallas. 387 p.
- SZUT-1941
(21.;22.;) — *Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1941, Stádium Sajtóvállalat. 411 p.

JOGSZABÁLYOK

- 1840/IX.tc.
(9.;) — 1840/IX.tc. a mezei rendőrségről.
- 1867/XII.tc.
(3.;) — 1867/XII.tc. a Magyar Korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról.
- 1868/XL.tc.
(6.;) — 1868/XL.tc. a véderőről.
- 1868/XLI.tc.
(6.;) — 1868/XLI.tc. a honvédségről.
- 1868/XLII.tc.
(6.;) — 1868/XLII.tc. a népfelkelésről.
- 1872/XXXVI.tc.
(25.;) — 1872/XXXVI.tc. Budapest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről.
- 1873/XXI.tc.
(9.;) — 1873/XXI.tc. az 1873. évi államköltségvetésről.
- 1881/II.tc.
(16.;) — 1881/II.tc. a csendőrség legénységi állományának kiegészítéséről.
- 1881/III.tc.
(16.;) — 1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.
- 1881/XXI.tc.
(25.;) — 1881/XXI.tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről.
- 1903/VIII.tc.
(26.;) — 1903/VIII.tc. a határrendőrségről.
- 1916/XXXVII.tc.
(27.;) — 1916/XXXVII.tc. a Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrségről.
- 1922/XIV.tc.
(36.;) — 1922/XIV.tc. Magyar Királyi Folyamőrség szervezéséről, létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverkezésének megállapításáról.
- 1939/II.tc.
(38.;) — 1939/II.tc. a honvédelemről.

- 1867 (VI. 22.) IM.r. (8.;) — 1867 (VI. 22.) IM.r. a katonai karhatalomnak végrehajtásoknál igénybevétele tárgyában.
Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára, Lévf. (1867) 1.füzet. 174.p.
- 1 186/1873. (V. 9.) IM.kr. (39.;) — 1 186/1873. (V. 9.) IM.kr. a végrehajtásoknál szükségelt katonai segédlet kirendelése s költségeinek fedezése körüli eljárás tárgyában.
Magyarországi Rendeletek Tára, VII.évf. (1873) I.füzet. 182-183.p.
- 2 650/1874. (X. 25.) HM.kr. (41.;) — 2 650/1874. (X. 25.) HM.kr. a karhatalmi, közbiztonsági és közhatósági kirendelések segédlete folytán felmerülő költségek iránt.
Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára, VIII.évf. (1874) 18.sz. 116.p.
- 8 405/1874. (IV.18.) IM.kr. (40.;) — 8 405/1874. (IV.18.) IM.kr. a bírósági végrehajtások alkalmával a karhatalomnak s illetőleg a rendőri segélynek miképpen leendő igénybevétele tárgyában.
Magyarországi Rendeletek Tára, VIII. évf. (1874) 1. füzet 341-342.p.
- 1962/1876. (VI. 13.) HM.kr. (42.;) — 1962/1876. (VI. 13.) HM.kr. valamennyi a magyar korona területén levő törvényhatósághoz, a katonai karhatalomnak igénybevétele tárgyában.
Magyarországi Rendeletek Tára, X.évf. (1876) I.füzet. 285-289.p.
- 4 539/1886. (1887. I. 16.) HM.kr. (43.;) — 4 539/1886. (1887. I. 16.) HM.kr. a sorhadi, vagy honvédségi karhatalom igénybevétele alkalmával a közhatóságok részéről követendő eljárásról.
Magyarországi Rendeletek Tára, XXI.évf. (1887) I.füzet. 22-29.p.
- 6 707/1896. (X. 13.) HM.ut. (43.;) — 6 707/1896. (X. 13.) HM.ut. a Magyar Korona országaiban a közös hadseregbeli vagy honvéd karhatalomnak igénybevétele alkalmával a közhatóságok részéről követendő eljárásra nézve.
Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára, XXIII.évf. (1896) 36.sz. 223-233.p.
- 58 440/1896. (X. 29.) IM.r. (43.;) — 58 440/1896. (X. 29.) IM.r. a karhatalom igénybevétele alkalmával követendő eljárásra nézve kibocsátott új utasítás közlése tárgyában.
Igazságügyi Közlöny, V.évf. (1896) 11.sz. 357-366.p.
- 2 245/1906. (III. 6.) HM.kr. (43.;) — 2 245/1906. (III. 6.) HM.kr. A-15 karhatalmi utasítás kiadása tárgyában.
Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára, XXXIII.évf. (1906) 8.sz. 42.p. és melléklet.
- 33 170/1918. (XII.10.) HM.r. (44.;) — 33 170/1918. (XII.10.) HM.r. a karhatalmak igénylésének, kirendelésének és a kirendelési hatáskörnek szabályozásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LII.évf. (1918) 1.sz. 2546-2548.p.
- 33 899/1918. (XII.26.) HM.r. (44.;) — 33 899/1918. (XII.26.) HM.r. a karhatalmak magatartásáról (A hadsereg és a nemzetőrségre vonatkozik.).
Magyarországi Rendeletek Tára, LII.évf. (1918) 1.sz. 2570-2571.p.
- 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. (23.;) — 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LIII.évf. (1919) I.füzet. 752-767.p.
- 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r. (34.;) — 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r. a vámőrség létesítéséről.
Magyarországi Rendeletek Tára, LV.évf. (1922) I.füzet. 223-232.p.
- 114 440/1921. (VIII. 25.) PM.r. (34.;) — 114 440/1921. (VIII. 25.) PM.r. a Magyar Királyi Vámőrség létesítéséről szóló 6.200/1921. M. E. számú kormányrendelet végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LV.évf. (1922) I.füzet. 1594-1623.p.
- 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. (36.;) — 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. a folyamrendészet gyakorlásáról és a m. kir. folyamőrség szervezéséről, létszáma kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról szóló 1922: XIV. t.-c. végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LVII.évf. (1923) I.füzet. 335-340.p.
- 25 050/1923. (1924. I. 5.) HM.kr. (45.;) — 25 050/1923. (1924. I. 5.) HM.kr. karhatalmi szolgálat ellátása a Magyar Királyi Honvédség számára.
Honvédségi Közlöny, LI.évf. (1924) 2.sz. 16.p. + melléklet.

- 4 132/1925. (1926. IV. 15) BM.r. — 4 132/1925. (1926. IV. 15.) BM.r. a katonai karhatalom igénybevéte-
(46.;) léről és alkalmazásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LX.évf. (1926) 1.sz 275-285.p.
- 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. — 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. a rendőrség szervezeti változásairól.
(24.;) *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXV.évf. (1931) XII.füzet. 1533-
1534.p.
- 9 301/1942. (IV. 14.) HM.kr. — 9 301/1942. (IV. 14.) HM.kr. A-15 szabályzat a karhatalmi szolgálat
(47.;) ellátására a Magyar Királyi Honvédség számára.
Honvédségi Közlöny, LXIX.évf. (1942) 17.sz. 175.p. + melléklet.